

Marin Držić

Tripče de Utolče

eLektire.skole.hr

SADRŽAJ

DRUGI ČIN _____	4
TREĆI ČIN _____	9
ČETVRTI ČIN _____	18
PETI ČIN _____	25
RJEČNIK _____	32

Imena

TRIPČE de Utolče

MANDE, njegova žena

KATA, njihova djevojka a nepoznata kći Lonina

PEDANT KRISA, meštar od skule

DŽOVE, žena Krisina

NADIHNA, sluga Krisin

LONE de Zauligo

KERPE, prijatelj Tripčev

ANISULA, starica

Djevojka Anisulina

Turčin, nepoznati brat Mandin

Svojta Mandina

Jeđupka

Grk

Podesta kotorski

Kotoranin

Dubrovčanin

Kovač

DRUGI ČIN¹

Treći prizor

ANISULA i KATA

ANISULA: ... kugodi varku učinit.

KATA: Da ga² k meni dovedeš umjesto moje gospođe³ i da mu izmamimo jedne deset škudi.

ANISULA: Muči, brižna! Bolje ćemo učinit. Činićemo da ga s tobom uhite, ter ali da te za ženu uzme, ali da ti prćiju da.

KATA: Voljela bih ja prćiju neg njega stara, ter bih mlada vazela.

ANISULA: Znaš što ćeš učinit! A ja ću poč nač njega i rijet mu ću: "Hodi, Manda te čeka tu i tu", Kad dođe k tebi, vikni; "Silu mi čini!" Ostalo neka je meni!

KATA: Brižna, hoću li smjet ja te stvari činit?

ANISULA: Muči, ogoto! Čini kako ti ja velim! Nemoj se otle kamo djet, er idem ja š njime najbrže, - već ako ga ne nađem.

KATA: Nemoj vele stat, er imam it u gospođe.

Četvrti prizor

PEDANT i NADIHNA, zatim TRIPČE

PEDANT: *Ubi est ille furcifer sikofanta? Exi foras, scelestes! Si ego te, si ego te! Nadihna, do tibi auctoritatem percutiendi; ferita faciendi, respondendi et a tutti villania dicendi.*⁴

---

¹ Ova je komedija sačuvana okrnjena: nedostaje prolog, cijeli prvi čin i početak drugog čina, a nije sačuvan ni izvorni naslov (koristi se naslov *Tripče de Utolče*, ali i *Mande*, prema glavnom ženskom liku). Nije poznato ni kad je nastala i gdje se i kada prikazivala.

² *ga* - starca Lonu

³ *moje gospođe* - moje gospodarice, Mande, lijepa i mlada Tripčetina žena

⁴ *Ubi est ille ...* (lat.) - Gdje je onaj klevetnički obješenjak? Iziđi vani, lopove! Ako te ja, ako te ja! Nadihna, dajem ti vlast da tučeš, rane zadaješ, da drsko odgovaraš i da svima uvrede dobacuješ

NADIHNA: Ja, po ran Bože, *faciendi* ga ću, udrin ga ću! Neću ino učinit, čijem mi dođe na ruku. Ja ga ću! Mandu tvoju hoće ti ugrabit; Mandu, za ku ti čovjek ne bi ni io ni pio, neg bi -; za ku ja Nadihna⁵, za ku ja Mandu - ah!

PEDANT: Mandu ću ja ljubiti, dokoli u moja - *in meo* bude bit *corpore amfora*.⁶

NADIHNA: E, izidi, ako je tko, fora!⁷ Jebâ t' pas mater! - Manda je tvoja, jes, nije inako.

PEDANT: Mandice, izidi na svitli prozor tvoj!

NADIHNA: Da te Krisa vidi, sluga tvoj gospar moj.

PEDANT: Nadihna, *jam carmina componis*⁸. Nut što je s pojetami pratikat. *Vide, iste idiota numera servat*.⁹

NADIHNA: *Misser*, uza te ja i Mandi ću zakantat, zabersat joj ću ne inako Mandi.

TRIPČE: Ah, beki od tuđijeh žena, jošte se Tripčetom rugate? Ženu mi dezvijat, a mene pjantat ovako? U kući u tamnici bez haljina zatvoren sam, ne mogu izit. Ja bih komugodi ukazao što je Tripče; ma, po misu Božiju, po Boga, kako će veće dva platit.¹⁰

PEDANT: *Quis est, qui nobiscum loquit ex arce? Ostende nobis faciem tuam*.¹¹

NADIHNA: Izidi! Ter što ćeš, beko jedan?

PEDANT: *Veni foras*¹², ako ti ide što od ruke.

TRIPČE: Ja sam beko, ja sam sve kriv! Pođite sa anđeli! Ja meritam ovo i gore.

PEDANT: *Si te capiam, si te capiam in loco*¹³, ja te ću!

TRIPČE: Tripče, zločesti nevoljni Tripče vazdašnji, ali si ka fantazma, ali ja snim ovo, ali sam *daddovero*¹⁴ pjan.

---

⁵ *Nadihna* - "u Akademijском rječniku Nadihna ima objašnjenje: dijete u koje roditelji polažu nade. Ako itko, u Nadihnu bi mogao polagati nade Pedant. (...) Naredne scene, međutim, pokazuju da Pedant gaji lažne nade, jer Nadihna mu se svojski podruguje... U Nadihnu se dakle samo u ironičnom smislu mogu polagati nade" (Švelec)

⁶ *in meo ... corpore amfora* (lat.) - u momemu... tijelu amfora

⁷ *fora* - vani (rima na *amfora*); "Držić se služi 'bogatom' jezikom ulice koji se ni do danas nije mnogo promijenio. On ne osjeća nikakvih potiskivanja i ne poznaje nikakav tabu... čak upotrebljava i onaj stanoviti glagol koji se i danas kao obična uzrečica tako često čuje po našim trgovima i javnim mjestima" (Torbarina).

⁸ *jam carmina componis* (lat.) - već pjesme slažeš; naime Nadihna je u prethodnoj replici, odgovarajući Pedantu, koristio dvostruko rimovani dvanaesterac, stih naše petrarkističke poezije

⁹ *Vide, iste idiota numera servat* (lat.) - Pazi, taj nestručnjak vodi računa i o rimi

¹⁰ Tripče ovdje aludira na zbivanja u izgubljenom dijelu I. čina: "Bio je predmetom rugla. Stari Lone i Pedant Krisa s pomoću iskusne stare svodnice Anisule uznastojali su domoći se Tripčetine žene Mande, koja je međutim u njegovoj odjeći otišla s nekim mladim Dubrovčaninom (sve se događa u Kotoru), a Tripče je zatvoren i bez odjeće ostao u kući. U I. č. pojavio se i Turčin, koji bi se također želio domoći Mande, a s njim ćemo se sresti početkom IV. č. Tripče je pijanac, i ova se komedija od ostalih Držićevih razlikuje po tome što glavni lik nije škrtac." (F. Čale)

¹¹ *Quis est, qui nobiscum ...* (lat.) - Tko to s nama govori iz tvrđave? Pokaži mi lice svoje

¹² *Veni foras* (lat.) - Izidi vani

¹³ *Si te capiam, si te capiam in loco* (lat.) - Ako te uhvatim, ako te tu uhvatim

¹⁴ *daddovero* (tal.) - zaista

NADIHNA: Pjan si zaistinu, kao prijatelju ti velju¹⁵. Ne vidiš li, bjestijo jedna, er si u košulji?

TRIPČE: Ja sam bjestija i ja ću bjestija umrijet; i ja sam beko, er hoću tako! I vi imate razlog, *e mi ho el torto!*¹⁶ I pođ'te s Djevom, blagosovila vas!

PEDANT: *Iste homo non est in suo sensu!*¹⁷ Ovi siromah nije sve pameti! *Dic michi, homo!*¹⁸, koji si čovjek ti?

NADIHNA: E, ali si čovjek ali si ljud? Da nije ka neman? Bogme t' jes!

TRIPČE: Mande, za karece velje koje ti ja činjah ovo meritam od tebe?

PEDANT: *Dic michi tu!*¹⁹, što imaš s Mandom činit?

TRIPČE: Mande, tako mi svete Mande, kako ćeš platit!

PEDANT: Čuješ li ti, fantazmo, mahniče, što li si?

NADIHNA: Čovo, čovuljicu i čovječino!

PEDANT: Što Mandi prijetiš, *michi!*²⁰, meni prijetiš! *Cave, ne aliquam contumeliam in illam, contra illam!*²¹, njoj i suproč njoj ne učiniš.

NADIHNA: Er te, bogme, velik vrag uze i ponese, čovo, čovječe!

TRIPČE: Ja sam sada u paklu, duša sam pakljena, *son delli tormentai!*²² od muka pakljenijeh, gdje djavoli duše muče.

PEDANT: Razumio nas si! *Qui aures abet, audit.*²³

NADIHNA: Čuo nas je bjestija jedan! *Andeamus.*²⁴

PEDANT: "*Eamus*" *potius!*²⁵ imaš rijet.

NADIHNA: *Beamus!*²⁶ Dobro, a ja ću drugovja.

PEDANT: E...

NADIHNA: E...

PEDANT: ... *mus*, bjestijo!

NADIHNA: ... *mos*, bjestijo!

---

¹⁵ *velju* - velim

¹⁶ *e mi ho el torto!* (tal.) - i nisam u pravu

¹⁷ *Iste homo non est in suo sensu!* (lat.) - Ovaj čovjek nije pri zdravoj pameti!

¹⁸ *Dic michi, homo* (lat.) - Reci mi, čovječe

¹⁹ *Dic michi tu* (lat.) - Reci mi ti (Krisa ne zna tko je Tripče)

²⁰ *michi* (lat.) - meni

²¹ *Cave, ne aliquam contumeliam in illam, contra illam* (lat.) - Čuvaj se da neku sramotu njoj, protiv nje...

²² *son delli tormentai* (tal.) - ovo su patnje

²³ *Qui aures abet, audit* (lat.) - Tko ima uši, čuje

²⁴ *Andeamus* (tal.-lat. iskr.) - Hajdemo ("Nadihnin oblik skovan je od latinskog nastavka "-mus" i talijanskoga glagola "andare" (ići), mjesto pravilnoga Krisinog Eamus." - F. Čale)

²⁵ "*Eamus*" *potius* (lat.) - Idimo, pače...

²⁶ *Beamus!* (lat.) - Pijmo!

PEDANT: ... *mus, grossolane!*²⁷

NADIHNA: ... *mus*. Naučio sam. *Eamus!*²⁸

PEDANT: Tako, lotre jedan!

NADIHNA: E, nauči me i bukvicu, tako ti vjere?

PEDANT: *Ex animale faciam te*²⁹, učinit te ću čovjekom.

NADIHNA: Majde t' ni sada nijesam žena³⁰.

PEDANT: Čovjekom od pameti, *grossolane*.

NADIHNA: Od pometi?³¹ Dobro, drago mi je.

PEDANT: Pače od panate!

NADIHNA: Da od šta?

PEDANT: Od...

NADIHNA: Od...

PEDANT: pa...

NADIHNA: pa...

PEDANT: ... me...

NADIHNA: ... me...

PEDANT: ... ti...

NADIHNA: ... ti.

PEDANT: Od pameti, vrag te uzeo!

NADIHNA: Pamet ti uzeo! Neka, naučiću.

PEDANT: *Tardae memoriae est.*³²

NADIHNA: *Misses*, bogme ne zlo pomenacismo onomu kurvinu mužu.

PEDANT: Ah, da mi se je so onjezijem prvijem³³ stat! *Cum illo michi est bellum gerere*³⁴, znaće što je Krisa de Domonali *bon*.

NADIHNA: Znaće đidija, pas jedan, što je Krisa Dolomabibon.

PEDANT: Domonali *bon*.

---

²⁷ *mus, grossolane* (tal.) - mus, nespretnjakoviću!

²⁸ *Eamus!* (lat.) - Idimo!

²⁹ *Ex animale faciam te* (lat.) - Od životinje ću te učiniti... "Nazire se neka Pedantova humanistička učenost ili lektira u tom obećanju da će Nadihni omogućiti evoluciju iz stanja njegove "feritas" u stanje "humanitas", kakvo sebi zacijelo pripisuje. Može se primijetiti da i Krisa, kao Dundo Maroje npr. ili Pomet, često poslije strane fraze dodaje prijevod, ali tom koncesijom publici ne odstupa od realističnosti govora koji ga determinira kao lik." (F. Čale)

³⁰ *žena* - "Nadihna se pravi da je ono Krisino *čovjekom* shvatio u značenju "muškarcem", koje inače ta riječ može imati." (F. Čale)

³¹ *Od pometi* - "Rešetar napominje da neće biti pogreška mjesto "pameti", kako ima jedan rkp. To je razumljivo, zbog igre riječima, u kojoj "pomet", prema Skoku, znači mećava." (F. Čale)

³² *Tardae memoriae est* (lat.) - Spore je pameti

³³ *so onjezijem prvijem* - s nekim od Mandinih udvarača iz I. čina

³⁴ *Cum illo michi est bellum gerere* (lat.) - s njim je meni ratovati

NADIHNA: Dolomabibon.

PEDANT: Domonali *bon*, vrag ti u čerebru!

NADIHNA: Dolomabibon tebi! Drugovja ću naučit.

PEDANT: Uči bogme, er imaš od koga.

NADIHNA: Da u koga hoću? A sluga ti sam.

PEDANT: Nadihna, ne znam je li ono kuća Mandina odkle oni *furmecus, falsus testis*³⁵, zao čovjek govoraše.

NADIHNA: Jes, - nije inako, - para da nije! Ja bih rekao majde t', *bona fē*³⁶ ne more bit! Majde ši ona, mni mi se, sva u ruži stoji i u cvijetju.

PEDANT: Ja bih rekao da oni sikofanta ne dođaše od one Anisule, sve bih razumio; a i prije sam š njome govorio, ma ju nijesam pitao gdje stoji. *Quel furcifer, si ego eum!*³⁷ Jeda se kad stanemo!

NADIHNA: Stanemo! A jeda se stanemo, bogme ga ću, ja ga ću, beka od tuđijeh žena - Mandu tvoju, ah!

PEDANT: E, Mandu moju koju ja toliko -, za koju -, za ku bih, - ka mene jur vodi svezana za grlo.

NADIHNA: I mene, tako mi vjere! I ja bih joj, - sluga jo' sam kako i ti: ti s' moj gospodar, ona mâ gospođa.

PEDANT: *Ferma responsio!*³⁸ Ja i ona častan par - ljubena oboja. *Tu numera servas et ego!*³⁹ Nadihna, što praviš⁴⁰, *quae tibi videtur de meo ingenio?*⁴¹

NADIHNA: Tko umije što umije ne umije što ti umiješ; a ti umiješ što umiješ, i umiješ što svak umije.

PEDANT: *Non plus ultra!*⁴² Ne tamo, Nadihna, nije za tebe. *Eamus ad inveniendum vetulam*⁴³, pođ'mo nać staricu, er me lju - *quia amor*⁴⁴, - topim se kao led.

NADIHNA: Hod'mo najbrže, er se bogme rastopi. Led i ljubav dvoje je. Hod'mo.

PEDANT: *Eamus.*⁴⁵

---

³⁵ *furmecus, falsus testis* (lat.) - mrav, lažni svjedok

³⁶ *bona fē* (tal.) - u dobroj vjeri, pošteno

³⁷ *Quel furcifer, si ego eum!* (lat.) - Onaj obješenjak, ako ga ja!

³⁸ *Ferma responsio!* (tal.) - Pravi odgovor!

³⁹ *Tu numera servas et ego!* (lat.) - I ti i ja slažemo stihove!

⁴⁰ *praviš* - kažeš

⁴¹ *quae tibi videtur de meo ingenio?* (lat.) - što ti se čini od mojega uma?

⁴² *Non plus ultra!* (lat.) - Dotle, ne dalje! (latinska fraza koja znači "To je nenadmašivo", iz Biblije, Job, 38.11)

⁴³ *Eamus ad inveniendum vetulam* (lat.) - Pođimo pronaći staricu (Misli na Anisulu, s kojom se dogovorio da će mu pomoći kod Mande)

⁴⁴ *quia amor* (lat.) - jer ljubav

⁴⁵ *Eamus* (lat.) - Hajdemo

TREĆI ČIN

Prvi prizor

JEDUPKA i TRIPČE

JEDUPKA: Gospodične, divičice, je li gdi ka duša? Umi li mi kazati gdje stoji Tripče de Utolče?

TRIPČE: Tko je ono? Tko Tripčeta pita? Tripče bi i minu! Ne išti veće nitko Tripčeta: Tripče je priminuo, u porgatoriju je Tripče, svoje grijehe purga; njegova žena tako hoće *e la sua mala disavventura!*⁴⁶

JEDUPKA: Teke čujem goru besjedit, a ne vidim nikogar. Gdi stoji Tripče de Utolče? Je li gdi tuka?

TRIPČE: Ah, ti li si, moja sibilije, moja profetese?

JEDUPKA: Gospodine, došla sam, donila sam sve što je potrebe, kako mi si rekal.

TRIPČE: Ti si dobra došla, ma u zlo brijeme; veća moć veću primaga i pridobiva. Velike kućne smeće i djavli koji se su uvrgli činili mi su zaboravit moju nemoć⁴⁷. Velje, velje, moja profetese, tuge me su obujmile, er ja blažen, blažen bih bio, da se moje sve tuge u kilu obrate, i da ino nije moje fastidijo neg krepadura, er bi ti od nje remedijo bila: ti bi me od kile ozdravila i od svijeh tuga. Ma drugi je pez na mojijeh pleću, a to je žena svojevolutna, žena ka me je učinila od čovjeka jeljenkom s rogami. Pacijencija, bud' sve za bolje!

JEDUPKA: Haj, haj, čuda veljjijeh kojijeh se naslušah! Velje su tuge tvoje: vidim, žalim te, bolim se. Ja hoću se opet vratiti ka stanu, da vazmem korijenja; budem tebe naučiti, da znaš tvoja domaća kudi gre, kamo gre, koje posle posluje. Drugoga korijenja hoću ti dat, da ti zaboravi svakoga, tebe samoga da ljubi i da š njom miran život životuješ.

TRIPČE: Ah, moja sibilije, kad bi to učinila, izela bi iz purgatorija čovjeka martira ki je mučen *fra le anime damnade del purgatorio*.⁴⁸

JEDUPKA: Na moju veru, budem te sloboditi tih tuga! I grem sada, dočekaj me tuka.

---

⁴⁶ *e la sua mala disavventura!* (tal.) - i njegova zla sreća!

⁴⁷ *nemoć* - "kilu, koju su Dubrovčani rugajući se pripisivali svim Kotoranima. Kotorani se u Držićevim komadima obično zovu čestim imenom Tripe (Tripče, Tripčeta), a i kotorski zaštitnik bio je sv. Tripun. Ovom Tripčetu Dubrovčanin zavodi ženu, a u IV. č. doći će do izravna susreta i uzajamnog bockanja između Dubrovčana i Kotorana, što je tadašnju publiku jamačno jako uveseljavalo." (F. Čale)

⁴⁸ *fra le anime damnade del purgatorio* (tal.) - među osuđenim dušama čistilišta

TRIPČE: Ako bih i ktio, ne mogu iziti: tako hoće moja Mande. *Sia in bonora!*⁴⁹ Pacijencija!

Drugi prizor

MANDE, zatim TRIPČE

MANDE: Hvala Bogu nije nikoga na placi: neće me nitkor vidjeti! A bogme t' ne uzeh zla brimena s onjezijem dubrovačkim vlastelinom, tako i ne nadavši se da bi se Tripče, moj muž, i drugovja opio, da se ja ovakoga dobra brjemena nauzmem⁵⁰; er bogme t' š njime ne znam što je dobro ni što je dobar dan. Luda sam i dosle bila, er nisam uzela dobro kad sam mogla. Ma, brižna, je li se Tripče rastriznil? Da uzazna er sam nadvoru bila, zaklal bi me! Poću tiho vrata otvoriti. Sjetna, odiznutra je njetko zatvoril! - Kata, Kata!

TRIPČE: Tko Katu zove? Koji je ono mladić u mojijeh haljinah? Milo ti ti stoje moje haljine, gizdavi mladiću!

MANDE: Tripče, čemu si zatvoril kuću? Di je Kata?⁵¹

TRIPČE: Ah, Manda, ti si li? Na solacu si bila? Drago mi je, er umiješ dobra bremena uzet izvan svijeh ostalih dobrieh žena.

MANDE: Tripče, što su te riječi? Ali mniš da sam na kom zlu bila?

TRIPČE: U tebe je ključ! Ti si veće gospođa od kuće i sama od sebe: hodi na solac kud ti od volje dohodi. Tripče je zatvoren u tamnici, žena mu sama u mušcijeh haljinah tance, s tuđijem ljudmi tance izvodi⁵².

MANDE: Brižna, što su te riječi? Ali si jošte pjan? Mnim da si pjan nješto snio.

TRIPČE: Ja sam pjan, ja sam mahnit. Pođ' išti drugu kuću.

MANDE: Kamo ću it, sramoto moja? Vazda me si ti sramotil.

TRIPČE: Znaćeš, kučko jedna, ribaodo, zla ženo, kojijem putom greš i ke igre igraš! Neka ti dođu bratja, po ke sam poslao.

MANDE: Tripče, što je to? Što su te stvari? Zaklinam te živim Bogom, otvori mi kuću, ne sramoti me, er se sad zaklah, ter će rit da me s' ti zaklal, ter ti će glavu usić.

TRIPČE: Zakolji se, udavi se, objesi se! Neć' ti veće u moju kuću; kurbe neće u moju kuću!

MANDE: Jaohi meni! Da ti Bog prosti! Ja veće idoh, ter se zaklah. Moja duša da ti dobrom plati ovu sramotu na onomu svijetu!

TRIPČE: Kolji se, zla ženo, a odavna se si zaklala tijem putom hodeći.

---

⁴⁹ *Sia in bonora!* (tal.) - Neka bude sa srećom!

⁵⁰ *dobra brjemena nauzmem* - nauživam

⁵¹ *Di je Kata?* - "kao i Katini tako i Mandini čakavsko-ikavski oblici pokazuju da je rodnom iz Krkara (tj. Korčule). Kata je inače, vidjeli smo, ostala čekati dok Anisula obavi ono što su se dogovorile u vezi sa starim Lonom." (F. Čale)

⁵² *tance izvodi* - značenje je dvosmisleno

Treći prizor

MANDE (*sama*)

MANDE: Jaohi meni! Brižna ja, sjetna, tužna ja, što ću sada? Kamo ću sada? Ja ostah ružna, osramoćena! Brižna, iznutra se je zatvoril, ne mogu uljesti u kuću; poču se opeta k vratom⁵³ vratiti, jeda me kako srjeća pomože, da otvori romazin iznutra, a u mene je ključ od brave. Sjetna Mande, ljubovnika stekla, a brižna u ljubav zašla! A ne vim⁵⁴ kamo se Kata dje, tužna vazda.

Četvrti prizor

KATA (*sama*)

KATA: Bogme t' ja ne mogoh čekati toliko prćije ka mi ima doć⁵⁵. Čekah i čekah, i omrazi mi se. Teško svakoj mladici koja stara čeka; da je ki mladić, kako bi k meni dotrčal! Rečeno je: "Čaćka stara, a ljubovnika mlada"; ma, ako je i star, istom da mu prćiju izmem iz ruka. Poću vidjeti što čini moja gospođa Mande; mnim bogme da bolje stoji neg sam ja stala: ja sama, a ona s mladićem⁵⁶ kako garofao; ja studena, a ona uz dobar kožuž koji je grije, da jo' nije zima. I opet ću se sada vratiti, ako ona starež⁵⁷ dođe, da mu izdrim prćiju.

---

⁵³ *k vratom* - k vratima

⁵⁴ *ne vim* - ne znam

⁵⁵ *ima doć* - misli na dogovor s Anisulom i na varku sa starim Lonom

⁵⁶ *s mladićem* - s Dubrovčaninom, s kojim je dosad bila

⁵⁷ *starež* - Lone de Zauligo

Peti prizor

LONE, ANISULA, DJEVOJKA

LONE: Anisula, kako ti sam rekao, force ću od Erkule činit, ponijeću se kako i Orlando⁵⁸, ki na tri udire; kad je od potrebe, valja da se čovjek kaže⁵⁹. A ovi benedeti i blaženi dan⁶⁰ čekao sam kako Žudjel⁶¹ Mesiju, *sia in bona ora!*⁶² Mande će danas moja biti!

ANISULA: Sjetna, nemo' da tko zna! I kad ulježeš k njoj u kamaru, nemoj funjestara otvorat, er neće da ju poznaš. Rekla mi je da ti ne rečem da je ona Mande, neg kojagodi druga mladica lijepa i gizdava. I ti je ne zovi imenom, neg učini tvoj posao muče. Što ć' ti ino neg da imaš što si žudio?

LONE: Dobro, dobro! Razumil te sam, sve te ću slušati, moja draga babko i majko. Ti me si danas blažena učinila!

ANISULA: Sjetna stareži! Tko bi mnio da je pod tizijem sjedinam mlados toliko zelena?

LONE: Zelena? Neću t' drugo rijet, pitaj ju kad uzbude poslije, i hod'mo, ne gubimo bri-mena! Neka pokucam.

DJEVOJKA: Anisula, ti li si? Oni prijatelj ne može toliko čekat.⁶³

LONE: Vrag! Otišla je?

DJEVOJKA: Ma je rekla opeta doć.

LONE: Hvala ti, duša mi se vrati!

DJEVOJKA: Uljezi gori, sad će ona doć.

LONE: A ja da uljezem.

ANISULA: Ja neću ni ulazit goru, ostaj zbogom!

LONE: Pođe li?

ANISULA: Pođoh; starče, čin' da valjaš!⁶⁴

LONE: Star je tko nije mlad kako sam ja. Pođi zbogom!

---

⁵⁸ *od Erkule... Orlando* - "pozivanje na poslovične simbole junaštva i snage, na najvećeg junaka grčke mitologije odnosno na prvog paladina Karla Velikog, mora da je u izrazitoj suprotnosti s fizičkim svojstvima nemoćna a pohotnog starca, čija je svaka riječ ovdje smiješna. Lone misli na Orlanda, junaka glasovitog Ariostova spjeva *Mahniti Orlando*, kojega spominje i protagonist *Arkulina*, gdje se (III, I) misli na paladinov kip u Dubrovniku. Usp. i *Venere*, st. 59. - Dodajmo da je Lone umanjena od Leonardo, odnosno od mletačkog oblika Lunardo." (F. Čale)

⁵⁹ *kaže* - pokaže, iskaže

⁶⁰ *benedeti i blaženi dan* - kao što će u idućem činu, u prizoru s Anisulom, učiniti Pedant Krisa, koji poznaje repertoar petrarkističke ljuvene frazeologije, i Lone se ovdje služi izlizanim frazama preuzetim iz osobito poznatog Petrarkina soneta LXI i njegove obradbe kojoj je autor Šiško Menčetić, "Blaženi čas i hip..." (F. Čale)

⁶¹ *Žudjel* - Židov

⁶² *sia in bona ora!* (tal.) - Neka bude sa srećom!

⁶³ *Anisula ...* - to govori Anisulina djevojka, koja s njom surađuje

⁶⁴ *čin' da valjaš* - opoštenu se!

Šesti prizor

ANISULA, zatim DŽOVE

ANISULA: Hod' tamo; na meko se ćeš naslonit. Kamo je Kata išla? U najbolje je doba otišla, kučka! Ako uzumjedbude⁶⁵, lijepo ti ga će u stupicu uhitit. Ma tko je ono? Tko ide ovamo? Ovo para žena Krise, meštra od skule, one mahničtine. On je za ljubavi otišao! Brižan vazda, maloprije me je pitao gdje Mande stoji, i on sjetan uzdiše za Mandom; i Mande t' ima njeke namoroze od štopela s plutom i od duple barete. Ko ognju, starci, neka je mladim o ljubavi radit! Vaša je ljubav kako oganj od slame, ki se u čas užeže, a u hip se ugasi. - Džove, dobar vi dan, kamo tako greš?

DŽOVE: Anisula majko, da ti se potužim!

ANISULA: Što će bit?

DŽOVE: Ona moja sjeta, oni moj muž, Krisa meštar od skule, jes toliko dana, ni ije ni pi-je, neg sve njeke verse komponjava; ni na skulu ne nastoji, a u večer do ponoća izvan kuće stoji. Rekli mi su da duniža njeku Mandu; a kad je doma, sve uzdiše, a u sni sve Mandu zove. Dušom mojom, veće nije oni ki je bio; ne znam, sjetna, što ću ni kako ću!

ANISULA: (Ah, ah, a mene je našao da mu zao posao u nje opravim!)

DŽOVE: Da to je istina da za tom Mandom ide?

ANISULA: Istina, moja sestrice.

DŽOVE: Da ju znam, dušom mojom, kako bih joj nos odgrizla!

ANISULA: Što je ona kriva, moja sestrice? Nemoj nju krivit! Ma znaš ka je? Hoć' da ti ga ja od te nemoći ozdravim?

DŽOVE: Ah, draga, da ti sam sluga i da ti lijepu čas pošljem.

ANISULA: Hoć' činit sve što ti ja velim?

DŽOVE: Sve ću činit što mi veliš.

ANISULA: Hod' sa mnom; naučit te ću da mu učiniš jednu stvar od koje, ži mi ja tvoja⁶⁶, kao će ozdravit.

DŽOVE: Ah, Anisula, ako to bude!

ANISULA: Vidjećeš!

Sedmi prizor

TRIPČE i JEĐUPKA

TRIPČE: Dugo ti će stat ona Jeđupka! Svaki mi se čini čas godište da prije dođe. U njoj samoj stoje sve moje sperance i oto na, kako me ktijaše od krepature ozdravit, tako će i moje kućne nevolje napravit. *La xe una gran donna.*⁶⁷ A ja sam zločes čovik; a tako hoće

---

⁶⁵ *uzumjedbude* - bude umjela

⁶⁶ *ži mi ja tvoja* - živjela ja, života mi moga

⁶⁷ *La xe una gran donna* (tal. mletački) - Velika je žena

moja Mande, moja žena, ma kao veće ne bude moja žena bit, ni u moju kuću stupit. Ma ovo moje sibilije, moga samoga⁶⁸ odahnutja u moje tuge. - Dobra si došla! Jesi li donijela?

JEĐUPKA: Donijela sam! Mogu li uzit k tebi u kuću?

TRIPČE: Ovo i ne znam što ćemo učinit. Žena mi je odnesla ključ od kuće, a odiznutra se brava ne može otvorit. Kurba jedna!

JEĐUPKA: Sidi⁶⁹ doli na vrata, jeda moj ključ može otvorit.

TRIPČE: Sada romazinom sam zatvorio, neka ona kurba ne može doć ni otvorit. Potegnuo sam romazin; nu viđ mož' li otvorit.

JEĐUPKA: Obrni mojim ključem! I ne more se, bogme se ne more.

TRIPČE: Ček!, poču odzgar maljic donit, da obijemo bravu.

JEĐUPKA: Gospodine, nemoj obijati sada; da ti ja kažem: moj domaći kovač je. Čuj, ako mož' siti niz funjestru, da zajedno idemo da ga zovemo. Ne valja da tako stojiš zatvoren kako u tamnici; i ova korijenja, moje lijeke, tuka na putu, gdi svak prohodi, ne mogu kazati. Ovdí neću ništa činiti.

TRIPČE: Da što ćeš da se čini?

JEĐUPKA: Sidi niz funjestru; može se, ne budi te strah!

TRIPČE: Bez haljina sam! Da znaš: ona kurba odnijela mi je haljine, a ja ću se u nje haljine obuć, - *la necessità* ne ima ledže!⁷⁰ A ja da sidem; drži me, moja sibilije.

JEĐUPKA: Bogme kako junak side.

TRIPČE: Ah, moja sibilije, da ne imam nemoći - ona me krepadura mori, - bio bih žigant, po misu Božiju! Zaboravih romazinom kuću zatvorit! Ako ona kurba dođe, može kuću otvorit. *Che error ch'ho fatto*⁷¹, a opet se ne mogu uspet. Ah, kilo, vele ti mi impaćaš! S kilom je lašnje odzgor sit neg se opet uzgoru penat.

JEĐUPKA: Gospodine, idimo; opet ćemo se sada vratiti, ne boj se: tko će otvoriti?

TRIPČE: A mi pođ'mo, ter se opet brzo vratimo: *Dio te la mandi bona!*⁷² Jeda se s vragom bude zaklala, kako reče, ter bih se od svijeh tuga slobodio. Hod'mo brzo.

Osmi prizor

MANDE, zatim KERPE

MANDE: Dobra srećo, hvala tebi! Otišal je, a reče da je iznutra ostavil kuću otvorenu. Hvala Bogu, moći ću otvorit kuću! Ma što ja stojim ter brže ne grem? Ja sam na konju: ja

---

⁶⁸ *samoga* - jedinoga

⁶⁹ *sidi* - siđi

⁷⁰ *la necessità ne ima ledže* - hrvatsko-talijanskom mješavinom reproducirana dubrovačka poslovice "nevolja ne ima zakona" (Daničić, 78). Mletački glasi "Necessita no g'ha lege" (Pasqualigo, 74), talijanski "La necessita non ha legge" (Giusti, 46) (F. Čale)

⁷¹ *Che error ch'ho fatto* (tal.) - Kakvu li sam grešku napravio

⁷² *Dio te la mandi bona!* (tal.) - Bog ti dao sreću!

život moj i moju čas sada dobih; i ako se ne uzumjetbudem⁷³ vladat, tot meni! Ma tko ide ovamo? Kerpe je. - Kerpe, kamo greš?

KERPE: Mande, pomoz Bog! Gdi je Tripče?

MANDE: Sjetan tvoj Tripče! Opil se je, obukal se je u moje haljine, izajde, ne vim kamo, k vragu! Kerpe, ja zao život š njime živem; a grube riječi govori: pijan je nješto snil, ter me sramoti.

KERPE: Manda, za rijet istinu vele mi je žao da je Tripče taki, po misu Božiju! Ja sam prijatelj od vaše kuće, ma tko stavlja prs među vrata, tako mu se i priskrine: ti žena, a on tvoj muž - u odru ćete akordat sve vaše diferencije⁷⁴.

MANDE: Žalostan njegov mir, kad je onaki!

KERPE: Ja mu ću govorit i dat mu ću jednu reprensijon taku, er po svetu Orsulu i nje družbu blaženu - basta, neka je meni.

MANDE: Da ve ti sam priporučena, i nemoj mu vjerovat, ako što uzlaže.

KERPE: Ni tebi ni njemu neću lažu vjerovat, zbogom!

MANDE: Pođi zbogom!

Deveti prizor

KATA, zatim GRK, DJEVOJKA, LONE, KERPE

GRK: *Chie bella terra chiesta! Case belle, passeggiar bello; lijepe belle madonne, bello omeni, bello casa, bello vender buttega, pan, vin, sardella, ogni cosa; ma belle piu, belle assai madonne; lijepe nevjeste - oro,*⁷⁵ *zlato, ah, lijepe!*

KATA: Ne najдох Mande, moje gospođe, ni je sad već iskah⁷⁶. Ima bit da joj je dobro, ter se ne da nač. Ako joj je dobro, dobro joj bilo udugo. Poći ću ja, jeda zlu prćiju dobudem, da mi je onoj starežini izdrilit štogodir. Sjetna, koji je čovjek ono? Neka projdem.

---

⁷³ *ne uzumjetbudem* - ne budem umjela

⁷⁴ *diferencije* (tal.) - rasprave, razlike

⁷⁵ *Chie bella terra chiesta! ...* (tal.) - Kako je lijepa ova zemlja! Lijepe kuće šetati lijepo, lijepe gospe, lijepo muškarci, lijepo kuća, lijepo prodati dućan, kruh, vino, srdjela, sve; ali ljepše, jako lijepe gospe... zlato; "... ova epizoda s Grkom proishodi iz autorova realističnog promatranja suvremenog svijeta u svoj njegovoj raznolikosti jezika i tipova među kojima je i ovaj "mornar Grk, koji traži ljubavne pustolovine u erotikom zasićenoj atmosferi lučkog grada. On hvali ljepotu kotorskih žena i nudi jednoj svoje srce: *Ah, bella garzuna: Mi ti voler ben e chiesto cor dar per tuo amor!* Držić je za ovo tipično lice s ulice jednog našeg primorskog grada izabrao Grka, jer je njih i Arbanaša od stranih mornara, bilo najviše na dalmatinskim brodovima" (Batistić). Mislim, međutim, da je taj Grk, kao i grk Albanec u *Arkulinu*, bio tzv. *stradiotto* (tal., prema grč. *stratiótes*, vojnik), kako su se nazivali pripadnici konjice, obično Albanci, Grci, Bugari, pa i s područja Dalmacije, koje je Venecija organizirala da se suprotstavljaju turskim provalama, pa tom zvanju odgovara i naziv *Grk* odnosno *Grk Albanec*. Postao je i komički lik koji se pojavljivao u komediji *dell' Arte* i govorio mletačko-grčko-skjavunskom mješavinom." (F. Čale)

⁷⁶ *ni je sad već iskah* - niti ću je sada više tražiti

GRK: *Ah, bella garzuna! Mi ti voler ben e chiesto cor dar per tuo amor!*⁷⁷
KATA: Hodi zloj česti tamo! Neka projdem.
GRK: Pođi, dođi *anima chiesta kela tua, garzuna bella*,⁷⁸ ah, ah!
KATA: Sjetne Grčine!
GRK: *Mi portar tu cor dentro la, garzuna bella*.⁷⁹
DJEVOJKA: Tko je doli? Ah, ti li si? Uzidi gori, da Krise⁸⁰, - da te ne poznaju u obraz.
KATA: A bogme t' neću da me ni rukom tegne; ončas ću viknut.
GRK: *Mi star dormir, chie non manziar, non beber, spettar, garzuna bella*⁸¹, djevojka! - *Ben zorno, signor*.⁸²
KOTORANIN: *Addio, fratello!*⁸³
KATA: Jaoh meni! Je li tko? Silu mi učini! Jaoh, neću!
DJEVOJKA: Jaohi, zao človjek! Je li tko? Hoće nas zaklat!
KOTORANIN: Tko je to? Što je to? Grube⁸⁴, skoči gori!
GRK: *Per Dio, chiella garzona bella voler far mal!*⁸⁵
KATA: Hoće mi forcu učinit!
KOTORANIN: Forcu? Ah, *can traditur!*⁸⁶ Vodi ga dolu.
LONE: Koga sam vraga učinil? Vodite me kako da sam traditur.
KOTORANIN: *Traditor!*⁸⁷ Force činit od djevojaka?!
LONE: Ja sam traditur, ja sam bjestija, er se sam kao bjestija dao privarit.
KOTORANIN: Vodi ga u tamnicu! Force činit, ah!
GRK: *Chie? Voler far forza garzona virzine? Ti star la gola inpiccado!*⁸⁸
LONE: Ovo, i gore, meritam.
GRK: *Chie far zovani: Vecchî far male cose! Barba bianca andar burdel - vergogna! Mi qui passeggiar, garzuna parlar, con lengua toccar, - con man Gio vardi? Far forza - Dio vardi, Gio vardi!*

---

⁷⁷ *Ah, bella garzuna!* ... (tal.) - Ah lijepa djevojko! Ja te voljeti i ovo srce dati za tvoju ljubav!

⁷⁸ *anima chiesta kela tua, garzuna bella* (tal.) - nije posve razumljivo; otprilike: "ova duša je tvoja, lijepa djevojko" (F. Čale)

⁷⁹ *Mi portar tu cor dentro la, garzuna bella* (tal.) - Ti mi odnijeti srce tamo unutra, lijepa djevojko

⁸⁰ *da Krise* - možda bi trebalo čitati: "da krij se"

⁸¹ *Mi star dormir, chie non manziar, non beber, spettar, garzuna bella* (tal.) - Ja spavati, ne jesti, ne piti, čekati, lijepa djevojka...

⁸² *Ben zorno, signor* (tal.) - Dobar dan, gospodine

⁸³ *Addio, fratello!* (tal.) - Bog, brate!

⁸⁴ *Grube* - "ta se Gruba samo ovdje spominje; valjda prati Kotoranina" (F. Čale)

⁸⁵ *Per Dio, chiella garzona bella voler far mal!* (tal.) - Boga mi, ona lijepa djevojka htjeti mene biti!

⁸⁶ *can traditur!* (tal.) - pasji izdajico!

⁸⁷ *Traditor!* (tal.) - Izdajico!

⁸⁸ *Chie? Voler far forza garzona virzine? Ti star la gola inpiccado!* (tal.) - Što? Htjeti silovati nevinu djevojku? Tebe za vrat objesiti!

*Guardar con occhio, non zagar con man; parlar con lengua, star savio e star servitor garzuna, e non far mal. E sta con Dio.*⁸⁹

KATA: Brižna, odvedoše ga u tamnicu! Brižna, što ja učinih? Kao li će ova stvar proć? Ma ovo gospodina Kerpe.

KERPE: Kata, kamo greš? Para da se si skubla s nekijem.

KATA: Kerpe, ona starež ktio bi je forcu učinit.

KERPE: Tko je to?

KATA: Lone de Zauligo.

KERPE: Forcu? On?! Pas traditur!

KATA: I odveli ga su u tamnicu.

KERPE: Jeda ga objese kako psa! Pođ' doma ti, ja ću it na podestata. Forcu! Ah, *impiccado per la gola!*⁹⁰

---

⁸⁹ *Chie far zovani: Vecchî far ...* (tal.) - Što raditi mladi? Stari zlo raditi! Bijela brada ići javna kuća - sramota! Ja ovdje šetati, s djevojka govoriti, s jezik dodirnuti, - rukom Bože sačuvaj! Silovati - Bože sačuvaj, Bože sačuvaj! Gledati okom, ne igrati rukom; govoriti jezikom, biti pametan i sluga djevojci, a ne zlo činiti. I ostaj zbogom

⁹⁰ *impiccado per la gola!* (tal.) - za vrat ga objesiti!

ČETVRTI ČIN

Prvi prizor

TURČIN, zatim PEDANT i NADIHNA

TURČIN: Bre, *avradeno sitigum, čopek gidisi?*⁹¹ Gdi je ova đidija haramzada koji mene ktijaše puškom strijeljat?⁹² Tako mi careve glave i moje svitle sablje i vitkoga kopja i junačkoga konja, kako prvom ga ove oči zagledaju, noge ga će stignut, ruka će k sablji, sablja mu će moja svitla i junačka glavu usjeć⁹³; hič aman ne bude inako; tako mi moje vjere buslomanske! I neka viđu hoće li mi on braniti da moje srce ne želi onu vil od planine, da moje usti ne hvale, ne slave nje crne oči, ruse kosi, bijelo lice, rumene (uh!) prsi, koje lirom cafte. A valahe, kad šeta, mni mi se da gorka ljubav š njome tanac vodi; a kad veseli, slatki smih nje rumeni obraz obujmi, valahe, tada se svitli raj otvori, a proljetje veselo u mirisu rajskoga cvitja dojde. Vilo lipa, ukaži tvoj svitli obraz u tvojoj ljubavi, uh!

Ovdi sjede začinat⁹⁴ i začinje turski.

---

⁹¹ *Bre, avradeno sitigum, čopek gidisi?* (tur.) - turske psovke, otprilike: "gdje si, pasji obješenjače"; "ovaj potonji izraz je turski "köpek gidisi", a u vezi s tim je i "đidija" u Držića" (Čale) - "Najprije s nekoliko turskih riječi, pa zatim s više iz epske domene - jer on je iz epskih krajeva ili je baš tamo odrastao i odgojio se - on odjednom prelazi na rječnik 'uzmnožna' udvaranja... Komički efekti proizlaze svakako najprije iz činjenice što te riječi izgovara Turčin s onim svojim umecima 'uh!' i 'valahe', a onda iz toga što on odjednom prelazi na ikavštinu, dakle na oblike svojstvene prvenstveno učenoj ljubavnoj poeziji, što je još smješnije moralo zvučati u ustima gruba i silovita Turčina" (Švelec).

⁹² *ktijaše... strijeljat* - odnosi se na neki prizor u izgubljenom I. činu

⁹³ *glavu usjeć* - "Turčin... kao lik također pripada onovremenom Dubrovniku. On u kratkom tekstu svoje role u dva navrata se prijeti da će 'glavu usjeć' - a znamo iz dokumenata da su Turci donosili glave pobijedenih neprijatelja Dubrovčanima na dar. Turski vojnici - Slaveni iz Hercegiovog dolazili su na 'izlaz' Dubrovnik - a u jednom periodu Dubrovčani su ih morali puštati u grad i bez posebne propusnice. Ti Turci su se obijesno zabavljali u gradu, ulazili u crkve za vrijeme mise i rugali se, a što je Dubrovčane najviše smetalo, napasno su udvarali ženama po ulicama... Turčin u *Mandi* javlja se upravo kao uporni i ratoborni udvarač" (Slamnig).

⁹⁴ *začinat* - pjevati

PEDANT: *Amor vult solo, sollicito et secreto, ut vulgo dici solet*:⁹⁵ ljubav hoće samoga čovjeka, *amor et imperium*⁹⁶. Dobro učinih er Nadihnu ne dovedoh sa mnom. *Sti famuli abent*⁹⁷ dug jezik a kratko srce. Kad nije brijeme, tlape; a kad je brijeme da pomogu, tako su od ništar.

NADIHNA: Ah, ah, po ran Boga! Scijeni bjestija da ga ne čujem. Nea, uzaznaću kud ideš.

PEDANT: Anisula mi je rekla da ju ovdje dočekam i s Mandom da je dala red. Ovi dan mene će blažena učinit, - *iste die beat me!*⁹⁸

NADIHNA: U Mande? Tot znam gdje ćeš. Hotimičar⁹⁹ je, pas jedan; - odpao mu! A doma lačan li je!

Ovdi Turčin kanta turski.

PEDANT: Nije mi drag ovi Turčin ovdi: smesti će moje posle. *Nolo te*¹⁰⁰; poč mu ću dat jedan latin.

NADIHNA: (A jeda ga priguziči¹⁰¹ oni Turčin! Dinar ti, - dohiti ga!)

PEDANT: Mustafa Turčine, *hic nolo te*.¹⁰²

TURČIN: Bre, kojijem jezikom besjediš?

PEDANT: Neću te tu. To tvoje uzdisanje ne čini za mene¹⁰³, - *non est pro nobis*.¹⁰⁴

TURČIN: A bre, *avradero sitigum!* Nu čeka', đidijoj! Koga goniš?

PEDANT: *Cedere furoris sapientis est*.¹⁰⁵

NADIHNA: Vrag uzeo da ga ne dohiti! Poću vidjet hoće li ga stignut.

---

⁹⁵ *Amor vult solo, sollicito et secreto, ut vulgo dici solet* (lat.) - Ljubav traži da čovjek bude sam, brižljiv i sakriven, kako se u narodu kaže...

⁹⁶ *amor et imperium* (lat.) - ljubav i vlast; "I prethodni i ovaj dio Pedantova teksta parafrazira poznata mjesta iz Lukana: "Amor et potestas impatiens est consortis (*Pharsalia*); Ovidija: "Non bene cum sociis regna / Venusque manent" (*Ars amatoria*), *Romana o Ruži*, i otud proširenih sentencija (Arthaber, 69)." (F. Čale)

⁹⁷ *Sti famuli abent* (lat.) - Ovi sluge imaju...

⁹⁸ *iste die beat me!* (lat.) - ovaj me dan čini blaženim!

⁹⁹ *hotimičar* - bludnik, onaj koji živi s hotimicama

¹⁰⁰ *Nolo te* (lat.) - ne želim te

¹⁰¹ *priguziči* - Slamnig navodi kako "je popularno mišljenje u Dubrovniku bilo da su Turci homoseksualci: tako Nadihna, kad se Turčin i Pedant porvu, priželjkuje da bi Turčin zloupotrijebio Pedanta, čak mu nudi mito"; Držić je "jednom upotrijebio (ili skovao)... glagol koji je, kao hapaks legomenon, ušao u ARJ, i za koji naš stidljivi leksikograf veli da je 'glagol tamna značenja' premda mu je smisao iz konteksta posve jasan" (Torbarina).

¹⁰² *hic nolo te* (lat.) - ovdje te ne želim

¹⁰³ *ne čini za mene* - nije za mene, nije mi po volji (prema tal. "non fa per me")

¹⁰⁴ *non est pro nobis* (lat.) - nije za nas

¹⁰⁵ *Cedere furoris sapientis est* (lat.) - Pametan čovjek popušta mahnitosti

Drugi prizor

ANISULA, zatim DŽOVE

ANISULA: Zdrava Marija, milosti puna, - Jezus, da mi se je prikristit! Uistinu Božu smijeh! Lone bi stavljen u tamnicu. Starež - tot se mnom rugat!¹⁰⁶ Pođe iskat mladice, - tako mu i intravenja što mu intravenja. Starci, starica se držite, a mladice neka s mlaci stoje; mladice se rugaju starci, a od mladijeh se boje. Ma neka vam spovijem, o žene, mi ćemo se danaska malo ljudmi porugat i mi ćemo danaska š njimi vas razlog imati, er ih ćemo riječmi zabit. A oni će, nebozi, stāt kako i oni komu se govori: "Lezi, lezi!", i trijeba je leć; i ako što budu vidjeli, toliko će zabit: parat im će da su snjeli. I nu gledajte što ćemo od meštra od skule učinit. Ma ovo mu žene mladice kako anđeo, a on, sjetan, za njeku Mandu mre, koja se njim ruga. Ma ćete vidjet što ćemo učinit: ozdravićemo ga, ludjaka jednoga! - Džove, dobra si došla!

DŽOVE: Anisula, da znaš s kolicijem se fastidijom ovdje vrtim, ne bi mi mogla vjerovat; ma mi se ne more smanje.

ANISULA: Vjerujem ti, nebore, vjerujem ti, sve ti vjerujem; ma scijenim da se veće nećeš vrtjet i da ćemo Krisu ozdravit od njegovijeh ludosti.

DŽOVE: Uh, nemoj mi govorit! Ako ga ozdravimo, lijepu ti ću čas¹⁰⁷ poslat.

ANISULA: Da si zdravo! Veće ne valja da o ovomu govorimo, - dosta smo govorili¹⁰⁸. Uljezi gori u ove moje prijateljice, i učini i guvernaj se kako smo govorile; a ja ću poč nač njega.

DŽOVE: Pođi! Zaboga, razumno se vlada'!

ANISULA: Ne brini se.

Treći prizor

KOVAČ, TRIPČE, MANDE

KOVAČ: Prvo da vidimo može li se otvorit.

MANDE: Tko kuca dolu? Tko je ono na vratijeh?

---

¹⁰⁶ *tot se mnom rugat* - vjerojatno u I. činu

¹⁰⁷ *čas* - čašćenje, jelo ili piće koje prijatelj prijatelju pošalje

¹⁰⁸ *dosta smo govorili* - odnosi se na njihov prethodni dogovor u I. činu; "Pretpostavljam da je Anisula, kao pokretačica intrige, bila vrlo djelatna u I. č. Vjerojatno je ona govorila i prolog, pa se možda i po tome što ženski lik uvodi gledatelje u radnju ova komedija razlikuje od drugih. U njoj, ponavljamo, nije u središtu pozornosti škrtost, nego, uz ostalo, bokačovski trijumf žena nad muškarcima: Kate nad Lonom, Džove nad Krisom, Mande nad Tripčetom. Anisula inkarnira spretnost koja pobjeđuje glupost, i zato, kao slični junaci *Dekameron*a, privlači simpatiju puka, koji veliča inteligenciju, domišljatost, vještinu, nasuprot onih koji su zbog nesposobnosti. ovdje pijanstva, starosti, ludosti, žrtve nemoćne pred životom i njegovim nepredvidljivim zakonima u znaku Slučaja." (F. Čale)

TRIPČE: Po misu Božiju i po Boga mi, tko je uljezao u kuću? Tko je gori u mojoj kući?

MANDE: Kako, tko je gori u kući?! Tripče, pomamil se si! Što su te riječi?

TRIPČE: Po Jozefa martira, uljezla je kurba u kuću! U kuću mi si uljezla? Nadvor mi, kurbo, zla žena, er te s kućom sažegoh.

MANDE: Po Lovrijenca koga žegoše, neću te u kuću! Tripče, ja vidim, još ti dura sinoćnje vino koje si, u zal čas za tebe, popil sinoćka.

TRIPČE: Ah, bjestije mene, ludjaka mene koji ostavih iznutra kuću otvorenu! Ja sam kriv, ja sam sve kriv, *io son becco futuo!*¹⁰⁹ Mande, ti imaš razlog¹¹⁰; ja sam pjan, ti si sveta sve-tica, dobra si žena; ja sam vrag, ja sam djavao. Oto te molim, daj mi haljinâ, da mi je poč moje posle činit; a ti bud' gospođa od kuće, pokli tako moja srića hoće.

MANDE: Ne budem ti haljinâ dat, neka se prid svim svitom tvoje pjanstvo ukaže. Posla-la sam svojtu: ja veće ne mogu ovoga života trpit.

TRIPČE: Kurbo, zla žena, ja sam sada tebi kriv, er bih bjestija, a bjestija ću i umrit. Poći ću ovako, da svemu svijetu kažem i svoj parentadi tvoje dobro činjenje; neću inako rijet.

MANDE: Zna mene vas svijet, ma i tebe zna što si.

TRIPČE: Zna mene vas svijet; ma će i tebe znat, zla žena, što si.

Četvrti prizor

PEDANT i ANISULA

KRISA: *Desiderio desideravi hunc, questo benedetto*¹¹¹, blaženi dan.

ANISULA: Kako ti sam rekla, Manda je sva tvoja, kako je i bila; i Mande morebit je došla onamo dje i rekao. Ako li nije došla, ti mož' poč čekat; sad će ona doć i cijeć tebe se je s mužem svadila.

PEDANT: *Magnalia narras*¹¹², spovijedaš mi veliku ljubav ku mi nosi. *Cum suo consorte*¹¹³, s svojim se je domaćijem svadila za moju ljubav! Anisula, velika je toj ljubav. Ovo je nje kuća, je li?

ANISULA: To je nje kuća.

PEDANT: Ovdje se sam s nekim psovao i rekoh mu: sikofanta jedan!

ANISULA: To joj je muž bio; sve sam čula.

PEDANT: Da muž joj zna mene, i da ja...

ANISULA: Zna! Hod'mo veće u kuću.

---

¹⁰⁹ *io son becco futuo!* (tal.) - ja sam jebeni jarac

¹¹⁰ *imaš razlog* - imaš pravo, u pravu si

¹¹¹ *Desiderio desideravi hunc, questo benedetto* (lat.-tal.) - Željom sam želio ovaj, taj blaženi...

¹¹² *Magnalia narras* (lat.) - čudesa pričaš

¹¹³ *Cum suo consorte* (lat.) - Sa svojim mužem

PEDANT: *Certus sum*¹¹⁴, sad sam čert *de suo*¹¹⁵ da mi pravu ljubav nosi. Je li ona došla?

ANISULA: Mnim da je došla, ako ne bude, sada će doć. Neka ja idem naprijeda. Ako uz-
bude, uljezi u kamaru i ne otvora' funjestara, er ona neće od srama da ju u obraz gledaš.

PEDANT: Anisula, *narras indolem bonam*¹¹⁶, spovijedaš mi mladicu virtuozu¹¹⁷. Tako ću učinit. Blažen je ovi dan, *quia beat me*¹¹⁸, čestita me čini. *Sit felix semper!*¹¹⁹

Peti prizor

TRIPČE (*sam*)

TRIPČE: Ah, uzaznao sam¹²⁰, kurbo, tvoje posle; odkrio sam tvoje amorižanje! Krisa me-
štar tvoj je amorož, koji mi biješe došao pod kuću *con la superchiaria*.¹²¹ A ona veljaše:
"Mande je došla, Mande je tvoja". Mande je kurba što kurba; a ja *becco alla barba mia, che
accade*¹²² da rugo ištem. Ovdje je š njime; ali će k njemu doć, kako je vidjela da sam ja oti-
šao. *Non è altramente*¹²³, - ovdje je! Trijeba je otit po parente i odkrit ju, *e pubblicarla per put-
tana*¹²⁴, kao zlu ženu. I ovdje nije trijeba tardat: Tripče, prida' nogami i teci¹²⁵ najbrže. Neg
tko me vidi u ovizijeh haljinah, svak će rijet da sam se pomamio; a ja sam veće neg iz
pameti izišao.

Šesti prizor

DUBROVČANIN i KOTORANIN, zatim PODESTA

Ovdi vlasteli dubrovački prođu.

KOTORANIN: *Signori, siate li ben trovai*¹²⁶, dobri ste došli!

---

¹¹⁴ *Certus sum* (lat.) - Siguran sam

¹¹⁵ *de suo* (tal.) - u njezinu (ljubav)

¹¹⁶ *narras indolem bonam* (lat.) - pričaš mi o dobroj čudi

¹¹⁷ *virtuozu* - ovdje znači: krjeposnu (ironično)

¹¹⁸ *quia beat me* (lat.) - koji me čini blaženim

¹¹⁹ *Sit felix semper!* (lat.) - Neka uvijek bude sretan!

¹²⁰ *uzaznao sam* - Tripče je očito prisluškiavao dogovor između Anisule i Krisa

¹²¹ *con la superchiaria* (tal.) - nasilnički

¹²² *becco alla barba mia, che accade* (tal.) - sebi za inat jarac, kad se događa...

¹²³ *Non è altramente* (tal.) - nije drugačije, nema sumnje

¹²⁴ *e pubblicarla per puttana* (tal.) - i razglasiti da je kurva

¹²⁵ *teci* - trči

¹²⁶ *Signori, siate li ben trovai* (tal.) - Gospari, dobro došli

DUBROVČANIN: *Addio, fratelli!*¹²⁷

KOTORANIN: Ako što možemo za vas, zapovijedajte. Kad mi u Dubrovnik dođemo s lonci i s pinjatami¹²⁸, vi nam karece, *per san Trifon*¹²⁹, svake činite.

DUBROVČANIN: Gdi je ovdje crkva od svetoga Tripuna?

KOTORANIN: Ono onamo gori što se jedva vidi.

DUBROVČANIN: Da gdi se lonci i pinjate čine?

KOTORANIN: Ono onamo u onjezijeh kućah. Koliko sam soldina iznio od pinjata iz onoga vašega Dubrovnika i od krušaka mednica¹³⁰. Je li vam, Bože, Cvijeta živa i Vukota? Ja vas poznavam: vi ste Gardzarija¹³¹; velike ti smijehe i vi njегда činjahote o pokladijeh.

DUBROVČANIN: Oto, istom za pasat brijeme. Da u onjezijeh ulicah onamo tko stoji?

KOTORANIN: Da oprostite, one dobre persone koje svakomu daju, kako to i u vas na Pelilijeh¹³².

DUBROVČANIN: Dobro je ordenan ovi naš grad i lijep je *per amor de Dio*¹³³. Je li istina da u ovomu vašemu gradu tolike krepadure renjaju?¹³⁴

KOTORANIN: Kile nî¹³⁵ - sve su riječi! *Semo netti in questo come un taglier*¹³⁶. Neg se vi Dubrovčiči, *intendè vu*¹³⁷, ovako za solac salacate kako i mi vami.

DUBROVČANIN: Tko ide ovo ovamo?

KOTORANIN: Ovo je podesta od Kotora. - *Bon dì alla magnificenzia vostra! Che vi sia ricomandata quella garzona che quel traditor li ha voluto sforzar.*¹³⁸

---

¹²⁷ *Addio, fratelli!* (tal.) - Bog, braćo!

¹²⁸ *s lonci i s pinjatami* - "C. Fisković podsjeća da su se zemljani lonci u Dubrovniku nabavljali iz Kotora i navodi podatke o takvoj proizvodnji, koja se izvozila u susjedne gradove i krajeve. Svakako osim po kili, Kotorani su očito u Dubrovniku bili poznati i po prodaji lonaca, vjerojatno posebne izradbe, s kojima su dosta zarađivali, ali i izazivali porugu." (F. Čale)

¹²⁹ *per san Trifon* (tal.) - po svetoga Tripuna (katorskog sveca zaštitnika)

¹³⁰ *od krušaka mednica* - "usp. anegdotu o pomokrenim kruškama, koje su Kotorani htjeli prodati Dubrovčanima pa su ih poslije sve sami pojeli, u II. činu *Arkulina*." (F. Čale)

¹³¹ *Cvijeta ... Vukota ... Gardzarija* - "Mladi su dubrovački plemići, među kojima je i onaj vlasteličić s kojim se Mande provodila, pripadnici vlasteoske kazališne družine koja se zvala Gardzarija, a Kotoranin se sjeća ovih likova iz neke pastorele koju je valjda u Dubrovniku gledao o nekim pokladama." (F. Čale)

¹³² *Pelilijeh* - ulica s javnim kućama u Dubrovniku (spominje se i u drugim Držićevim djelima)

¹³³ *per amor de Dio* (tal.) - za ljubav Božju

¹³⁴ *krepadure* - "Vjerojatno su te 'vražije krepadure' koje vladaju u Kotoru i koje Držić i u *Arkulinu* spominje, Mlečići. Oni upravljahu tim gradom, a izrugivao se njima u to vrijeme i Držićev prijatelj Mavro Vetranović" (C. Fisković)

¹³⁵ *Kile nî* - nema kile

¹³⁶ *Semo netti in questo come un taglier* (tal.) - u tome smo čisti kao tanjur

¹³⁷ *intendè vu* (tal.) - razumijete

¹³⁸ *Bon dì alla magnificenzia vostra! ...* (tal.) - Dobar dan vašoj svjetlosti! Neka vam je preporučena ona djevojka koju je onaj izdajica htio silovati

PODESTA: *Lassa far a me: el farò impiccar. Chi son questi gentilomeni?*¹³⁹

KOTORANIN: *Ragusei, magnifico.*¹⁴⁰

PODESTA: *Se vi posso far qualche piacer, comandate.*¹⁴¹

DUBROVČANIN: *Siamo servitori de la magnificenzia vostra.*¹⁴²

Sedmi prizor

MANDE i KERPE

MANDE: Kerpe, u velicijeh sam tugah.

KERPE: Ki će vrag bit?

MANDE: Dohodil je oni pjanac.

KERPE: Ne govor' tako, Mande! Onaki kakav je tvoj je.

MANDE: Ali me sramoti!

KERPE: Svrh Tripčeta neću da mi veće govoriš; neka je meni činit.

MANDE: Dobro. Za to veće t' neću govorit; ma, dragi Kerpe, kaži mi tko su oni furistijeri.

KERPE: Dubrovački su vlasteli što to se zovu Gardzarija.

MANDE: Ovo su Gardzarija? Čula sam da ovizijeh poklada ti vlasteli čine jednu lijepu večeru i da se će po večeri izmrčiti; i vele da će i žene izmrčit, ter se će izmrčeni svi pak u kolo uhititi. Je li, Bože, istina?

KERPE: Brzo ti vi žene uzaznate sekrete muške! Meni su u sekreto rekli, a ja viđu svaki vrag zna. Manda, kad znaš, što me pitaš? *Addio, ho mille facende.*¹⁴³

MANDE: Uh, bogme t' je istina, kad Kerpe veli. Kako ve će moć one vladike trpjet da ih mrčenijeh gledaju? Uh, grube ti će bit! Tužna, ma što ja ne mislim o momu poslu? Ako se sada od ovoga perikula i od ove sramote slobodih, veće Mande ne bude o ljubavi radit ni se veće stavljat na ovo perikulo. Blažena sveta Djevo Marijo, ti me sada pomози, a veće ne budem nigdar sagriješiti.

---

¹³⁹ *Lassa far a me ...* (tal.) - Neka je meni: dat ću ga objesiti. Tko su ovi plemići?

¹⁴⁰ *Ragusei, magnifico* (tal.) - Dubrovčani, presvijetli

¹⁴¹ *Se vi posso far qualche piacer, comandate* (tal.) - Ako što mogu učiniti za vas, zapovijedajte

¹⁴² *Siamo servitori de la magnificenzia vostra* (tal.) - Sluge smo vaše svjetlosti

¹⁴³ *Addio, ho mille facende* (tal.) - Zbogom, imam tisuću poslova

PETI ČIN

Prvi prizor

TRIPČE i SVOJTA MANDINA

SVOJTA: Tripče, ne možemo vjerovat ti da bi Mande to učinila.

TRIPČE: Ako ne vjerujete riječmi, vjerovaćete očima kojijem ćete gledat nje portamente.

SVOJTA: Te nas haljine ne delektaju; tvoje pitje vele je, pa ti je dosle učinilo. Dobro znamo, kad vino uliješ u tvoju gulu, u tvoj trbuh, uljeze dženeracijon vragova u tebe - djed i pradjed, otac i sin, i vražija mati.

TRIPČE: Adonka, moji stari i počtovani i moja braćjico, ako je Tripčeta kadgod i vince pridobilo, ter je u vincu štagodi lukavo¹⁴⁴ govorio, tot veće Tripčetu ni trijeznu nije istina vjerovana¹⁴⁵; sve što Tripče veće govori, sve je pjano, sve je grintavo!

SVOJTA: Tripče, koga često pjana vode, i kad je trijezan mne da pjan govori.

SVOJTA: Pjanac je kako i žena ka, kad jednu votu čas izgubi, veće ju nigda ne steče; koga vide jednu votu pjana, drže ga vazda za pjana.

TRIPČE: U slavu Djeve Majke! Sad se će vidjet jesam li pjan!

SVOJTA: Ovo t' obećavamo: ako ju nađemo u čem je si obadio, tako jo' ćemo lijepo glavu i usječ, da veće nije živa i da ne gledamo prid očima sramotu od naše kuće; gubavu ćemo kozu izvrć iz stada, da ostalo stado ne razguba. S kijem veliš da ju ćemo nać?

TRIPČE: S meštrom Krisom od skule.

SVOJTA: Mandu ćemo nać s meštrom Krisom od skule?

SVOJTA: Oršu, braćjo, da *per forza*¹⁴⁶ uljezemo u kuću i da i jednoga i drugoga za kose svučemo niz skale i ovd i, *qui in mezzo della strada*¹⁴⁷, da vas svijet vidi, da od njih komardu učinimo.

SVOJTA: Ne inako, pod mać da se stave!

SVOJTA: Tri uljez'te goru, a ja ću i Tripče na gvardiju od vrata ostat. - Tripče, gdje ti je oružje?

TRIPČE: U vruga! Ovo sam i sam sebe zaboravio od nekijeh tuga.

---

¹⁴⁴ *lukavo* - lažno

¹⁴⁵ *ni trijeznu nije istina vjerovana* - parafraza poslovice: "laživcu nije ni istina vjerovana"

¹⁴⁶ *per forza* (tal.) - silom

¹⁴⁷ *qui in mezzo della strada* (tal.) - ovdje nasred ulice

SVOJTA: Uhiti za kose, doli ih svuci! A, *can traditor*¹⁴⁸, a ti, zla žena!

Drugi prizor

DŽOVE, KRISA i prijašnji

DŽOVE: Jezus, *misericordia*¹⁴⁹, što ćete od nas? Mi smo!

KRISA: *Quoniam violentia? Quare?*¹⁵⁰ Zašto?

SVOJTA: Na ulicu, da vas svit vidi, tradituri!

DŽOVE: *Misericordia!* Što ćete? Moj je muž!

PEDANT: *Quid tibi vobisque rei mecum est?*¹⁵¹ Što imate vi sa mnom činiti?

DŽOVE: Jaohi, moja ludoveti, na što te tvoje ludosti dovedoše!

SVOJTA: Tripče, ovo li je Mande?

PEDANT: *Violenter manique armata*¹⁵², s oružjem tako!

TRIPČE: Ali sam ja mahnit, ali sam gluh bio, ter sam jedno čuo za drugo! Ja sam pjan, ja sam mahnit, ja... Vrag uzeo kad sam živ! Ja ću poč uzet lakat konopca, ter se ću objesit, pokli moje oči i moje uši lažu.

DŽOVE: Što ove stvari, dobri ljudi, činite?

SVOJTA: Dobra žena, tko pjanu i mahnitu vjeruje, pjano i mahnitito čini i govori. Nije on pjan ni mahnit, ma smo mi bjestije i gore neg bjestije, er na njegove riječi ovi eror učinismo. - Vidimo er si ti muž ove dobre žene. Kako li ste tu došli, mi to ne ištemo. Prostitute i ostajte zbogom! - Pođ'mo za onjezijem mahnicem, da se onaki pjan desperan ne bi objesio.

Treći prizor

DŽOVE i KRISA

DŽOVE: Krisa, sramoto moja, ne meštre od skule! Tko tebi da skulu učit, on mahnitiji bi od tebe. Tu će skulu djeca od tebe naučit? Jesam li ja Mande? Što me gledaš? Pače me se sit nagleda', sramoto moja, ruže¹⁵³ od tvoje kuće, ruino sam od svoga života! Da te s Mandom sad ovi nađahu, kako sad ovdí prođaše? Zaklahu te nečovječe, ne imaše kad

---

¹⁴⁸ *can traditor* (tal.) - pasji izdajice

¹⁴⁹ *misericordia* (lat.) - milost

¹⁵⁰ *Quoniam violentia? Quare?* (lat.) - Čemu nasilje? Zašto?

¹⁵¹ *Quid tibi vobisque rei mecum est?* (lat.) - Što ti i vi imate sa mnom činiti?

¹⁵² *Violenter manique armata* (lat.) - Goropadno i s oružjem u ruci

¹⁵³ *ruže* - vokativ od rug, ruglo

Jezusa rijet¹⁵⁴, ter bi život i dušu izgubio! Brižna ja s tobom, u smrtnomu bi grijehu umro! Ludi Krisa, što mučiš? Što ne odgovaraš? Izvan kuće mi se valent mladić čini, a kad je doma: "Stomak me boli"¹⁵⁵. Nije te danaska stomak bolio kad si mnio da si s Mandom, koja je dobra mladica, a ti si zao čovjek. Sjetna! Je li ka od žena da joj se potužim koje je valentižije danaska učinio scijeneći da je, brižan, s Mandom? Nijesam li ona s kojom se si danaska toliko junak učinio, koja sam od toliko godišta uza te vazda bila? Ma ti meni nijesi oni ki si danas bio i inda bivao. Tradituru od vjere ku mi si dao! Er da ne gledam što gledam, sad bih ovjezim nokti u oči došla, ter bih ti ih izbola kako zlu čovjeku. Da je proklet oni čas i oni hip koji za te dođoh! Mučiš, ne odgovaraš, zao čovječe? A minuto brijeme toliku oholas svrh mene imaše! Izgubio se je, zamuknuo je, otkrile su se njegove grinje, uzaznala sam njegove sekrete. Ma, zao čovječe, hoću da ih i družu znaju; poču dozvat svu svojtu, ter im ću ukazat tvoje galantarije; i neću cknjet - najbrže sada!

KRISA: *Fortuna, ad quid tanta derisio?! Me miserum!*¹⁵⁶ Ženo, ženo, vele ih znaš! Ženo imaš razlog! Ženo, ja sam kriv, ma Ljubav kim se neće narugat? *Puer alatus, nudus atque pharetratus*¹⁵⁷, Ljubav je jedno dijete golo s krilmi, er mu leti červeo kako sve djetetu; a gore je dijete, - narugao bih se svetijem Antunom. *In fine*, ljubav se je htjela narugat danas mno-me, ma veće se ne bude mno rugat. *Satis est*¹⁵⁸, dosta je! *A sagitta tua volante scutum prudentiae proteget me*¹⁵⁹; poču ženi proštenje pitat, i da ovo pokrije i da se veće o ovomu ne govori. S ljubavi malo ja život ne izgubih. Ne, ne veće!

Četvrti prizor

TURČIN, MANDE, KATA, SVOJTA

TURČIN: Valahe, kad pod kuću dođem moga svitloga sunca, tako i dohode njeke đidije, tere smetaju moje posle. Valahe, tako mi ova desnica neodsječena, prvi prida me dođe¹⁶⁰, tako mu ću ončas i usjeć glavu. Ma ovo moje svitle zvizde danice. - Svitla zvizdo danico, pomiluj, rob tvoj umire! Aman da znam da mi glava otide, uljezoh gori s tebi! Primi me, vilo, primi me!

MANDE: Jaoh, tužna! Mahnit je ovi Turčin. - Kata, zatvori kuću.

---

¹⁵⁴ *Jezusa rijet* - Bogu se pomoliti (prije smrti)

¹⁵⁵ *Stomak me boli* - "Ima jedno mjesto u Nalješkovicevoj komediji VI koje je kao klica moglo privući Držićevu pažnju. Pošto je gospođa otkrila da joj muž ljubuje s godišnicama, govori očajna da je i prije nešto naslućivala: opazila je kako joj muž u ložnici često 'ječi', kako ima 'otvorenje' (proljev), samo da može izlaziti iz bračne sobe, a odlazio je u stvari ka godišnici... Da li je Držić sve to mogao vidjeti u Nalješkovića, ne možemo kazati, jer samo za jednu njegovu komediju sigurno znamo da je starija od svih Držićevih" (Švelec).

¹⁵⁶ *Fortuna, ad quid tanta derisio?! Me miserum!* (lat.) - Fortuno, čemu takvo ruganje?! Jadnoga mene!

¹⁵⁷ *Puer alatus, nudus atque pharetratus* (lat.) - Krilato dijete, golo i s tulcem (Amor, Kupido)

¹⁵⁸ *Satis est* (lat.) - Dosta je

¹⁵⁹ *A sagitta tua volante scutum prudentiae proteget me* (lat.) - Od tvoje će me leteće strijele štit opreza obraniti

¹⁶⁰ *prvi prida me dođe* - tko prvi dođe pred mene, čim dođe

TURČIN: Vilo, ovo tvoj rob!
MANDE: Jaoh, jeda tko? Turčin u kuću!
SVOJTA: Manda, što je to?
MANDE: Turčin mi je uljezao u kuću! Pomozite za Boga!
SVOJTA: Ah, đidijo jedna, tako li je?
TURČIN: Ah, *bre čopek!*¹⁶¹
SVOJTA: Nadvor, đidijo!
SVOJTA: Nadvor, da mi mu je glavu usjeć!
SVOJTA: Drž'te ga! Ja mu ću glavu usjeć.
SVOJTA: Držimo ga! Slobodno udari! Đidijo jedna!
TURČIN: Junaci, prije neg mi glavu usijecete, da vam dvije riječi rečem, tako vam materina mlijeka!
SVOJTA: Neka govori đidija. - Čini tvoj posao!
TURČIN: Svojt u imam ovdi.
SVOJTA: Tko ti je svojta? - Ne udar' sad, - neka reče.
TURČIN: Draško Grubišić Krkranin¹⁶² moj je otac; fuste¹⁶³ me su turske, djetetom u Pulju hodeći¹⁶⁴, uhitile.
SVOJTA: Ti si Draškov sin? Lažeš, pse! Da jes' li imao ku sestru?
TURČIN: Jesam, na ime Mandu; ne znam je li živa.
SVOJTA: Manda, nu sidi dolu.
MANDE: Ča ću doli?
SVOJTA: Hodi doli, tvoj je posao! Ali otole nam kaži: jes' li imala koga brata?
MANDE: Jesam jednoga, koga Turci uhitiše. Ne znamo je li živ.
SVOJTA: Što je tebi ime?
TURČIN: Mahmut sada, a prije mi je bilo ime Frančesko.
SVOJTA: Manda, kako mu ime biješe?
MANDE: Frančesko.
SVOJTA: Manda, meni kolač!¹⁶⁵ Ovo tvoga brata!
MANDE: Ča je to? Što velite?
TURČIN: Ovo je Mande, ovo je moja draga sestrice koju sam toliko žudio, bogme je ona!
MANDE: Frančesko, moj dragi brate, sada te poznam!
SVOJTA: Vidite li i čujete li čuda!
MANDE: Frano, moj brajane dragi?
TURČIN: Manda, sestrice draga, je li otac živ?

---

¹⁶¹ *čopek!* (tur.) - pse

¹⁶² *Krkranin* - Korčulanin

¹⁶³ *fuste* - turske lake gusarske galije (spominju se i u *Arkulinu*)

¹⁶⁴ *djetetom u Pulju hodeći* - kad sam kao dijete išao u Apuliju

¹⁶⁵ *kolač* - nagrada za dobru vijest

MANDE: Da s' ti zdravo, - priminul je. Koja te, moj dragi brajene, dobra moja srjeća ovdi k meni dovede?

TURČIN: Majde t' dobra srjeća, moja draga sestrice.

SVOJTA: Ovo je naš dragi parenat, a mi ga ktijahomo klat.

TURČIN: Moji junaci, zgodi se na ovomu svijetu vele stvari.

MANDE: Uljez'mo u kuću, dragi brajene.

SVOJTA: Montanje fermo stoje, a ljudi se jedan s družijem nahodi¹⁶⁶. Stavite oružje u nožnicu; poču ja vidjet jeda Tripčeta nađem, onu mahničitinu, da doma dođe, da šuru ovo-ga vidi i da ga počita¹⁶⁷.

Peti prizor

KERPE, zatim KATA

KERPE: Po misu Božiju - smijeh od ovoga kaza! Podesta kondena Lonu de Zauligo, da plati prćiju Kati, našoj djevojci, pecat librica, ali da pet godišta stoji u okovijeh u tamnici. Tot amorižanje! Ma za skurtat besjedu: našla se je Kata da mu je kći. U Krkru ukradom se s njekom sklopi, kakav je vas amoroz; rodi se ova djevojka, krijući ju odhrani; baba se je našla koja ju je dojila i hranila, koja sve ovo spovijeda. Toliko, er ju je on odlučio uzet u kuću i hoće je udat *onorevolmente*¹⁶⁸. Kučki jednoj nehote se je srjeća rodila! Ma ovo je; poč je ću malo pristrašit. - Kata, kamo greš?

KATA: Gori; jesi li gdi Tripčeta vidil?

KERPE: Što ti je od potrebe?

KATA: Oni Turčin, koga ti ktijaše puškom strijeljat, našao se je da je brat Mandin.

KERPE: Vraga veliš!

KATA: Nije inako.

KERPE: Sve može bit; ma, Kata, kako će ti proć so onjezim rugom što si od Lone činila? Sve se je uzaznalo, podesta hoće da, zato što si se rugala, uzmeš za muža jednoga koji bi Loni otac bio a gruba kako jednoga djavola od pakla, koji mješte ručka hoće ti davat sva-ko jutro dvaes biča po mahači; tako podesta hoće.

KATA: Brižna; ča veliš?! Ča su te riječi? Ubio Bog i podesta, makar i tebe š njime. Bogme ću se skrit, da me ne nađete.

KERPE: Ovo ih, ovo Lone! Biži u kuću.

---

¹⁶⁶ *Montanje fermo stoje ...* - prema dubrovačkoj poslovice "Gora se s gorom ne staje a čovjek s čovjekom kad god"

¹⁶⁷ *počita* - počasti

¹⁶⁸ *onorevolmente* (tal.) - dostojno

Šesti prizor

LONE i prijašnji, zatim TRIPČE, PEDANT, SVOJTA, MANDE

LONE: Reče se: ne može se jedna stvar načiniti, što se prije ne sašteti; ma ja ne nađah kćeri ni ozdravljah od ludosti, da se ova smeća ne učinjaše. Mnjah s vragom da me će objesit, a ja dobih *una zoia*¹⁶⁹, - kćer dobih ka mi je draža neg jedna džoja od tisuću škudi. I ljubav veća manju pridobi. Mandu zaboravih pri ljubavi od kćere; Mandu ću odsela ljubit kako onu ka je moju kćer lijepo odijevala i kako svoju sestru tratala.

KERPE: Lone, uzidi gori?

LONE: A ja da uzidem.

KERPE: Ovo je veće tvoja kuća. - Tripče, *per amor de Dio*¹⁷⁰, što si u tizijeh haljinah?

TRIPČE: Znaš ka je? Ja sam zločes, ja sam mahnit; a Mande, moja žena, sveta je svetica, kad vi hoćete.

PEDANT: *Domini mei, quis est*¹⁷¹, tko je muž Mandin?

TRIPČE: Što ga pitaš? Ja sam nekad Mandin muž bio; ma sada, po Jodzefa martira, ne bude ona veće moja žena bit.

PEDANT: *Et ego dico tibi*¹⁷², velim ti er ne ima nitko u svem Kotoru bolje ni svetije žene od tvoje; i ako ti sam što sagriješio, *ignosce michi, domine! Peccavi, peccavi, e valete!*¹⁷³

LONE: A ja velim: prova', er Mande, tvoja žena, sveta je svetica i nju ni munita ni koja druga stvar i u čem može ikad pridobit; i da te Bog veseli! Kata, tvoja službenica, moja je kći; i uljezoh u kuću tvoju *con lizenzia vostra*.¹⁷⁴

SVOJTA: A mi ti odzgar velimo s funjestre: hod' u kuću i ne mahnit' veće, er makar bi ti bio u tvoj dio kakva je Mande u svoj! I okropi se krštenom vodom, da ti iz glave ta zla čes izide koja te travalja.

TRIPČE: U ime oca i duha svetoga! Kad svak veli "lezi!", a ja da ležem;¹⁷⁵ ja se pridavam. *Me rendo*¹⁷⁶, ja sam izgubio, vi ste pravdu dobili.

MANDE: Hodi ve u kuću; dosta si govorio i izgovorio!

TRIPČE: Mande, ja sam kriv, oprost: pitam ti proštenje; kad svak hoće da sam kriv, ja sam kriv. Oto, spravi štogodi večeri, er umrijuh od glada; nijesam ni objedovao od fastidija.

MANDE: Hodi ve gori: šura ti se je našao a meni brat, Kati otac, da se veselimo.

---

¹⁶⁹ *una zoia* (tal.) - dragulj

¹⁷⁰ *per amor de Dio* (tal.) - za ljubav Božju

¹⁷¹ *Domini mei, quis est* (lat.) - Gospodo moja, tko je...

¹⁷² *Et ego dico tibi* (lat.) - A ja ti velim

¹⁷³ *ignosce michi, domine! Peccavi, peccavi, e valete!* (lat.) - Oprosti mi, gospodine! Zgriješio sam, zgriješio sam, i ostajte zbogom!

¹⁷⁴ *con lizenzia vostra* (tal.) - s vašim dopuštenjem

¹⁷⁵ "lezi!", a ja da ležem - ponavlja riječi kojima je Anisula u IV. č. prorekla njegovu sudbinu.

¹⁷⁶ *Me rendo* (tal. mletački) - Predajem se

TRIPČE: Bože, tebi hvala na dobru, a na zlu ne umijem ti ni zahvalit. Brigato, ja sam počeo i ja dosvršujem. Mi ćemo ovamo unutra imat posao, a vas invitavam u Gardzariju na večeru¹⁷⁷, - ne drugo. Počita'te se *e vate!*¹⁷⁸

SVRHA

---

¹⁷⁷ *u Gardzariju na večeru* - "Ova predstava daje se sigurno u nekom vlasteoskom društvu o pokladama (da li na piru, nije rečeno). Razgovorom između Kerpe i Mande nagovješćuje se večera (ne istog dana) koju će Gardzarija prirediti i maškarata nakon toga. No Gardzarija, koja priređuje večeru, poziva eto preko ustiju Tripčeta ostalo vlasteosko društvo na tu večeru" (V. Foretić).

¹⁷⁸ *e vate!* (tal.) - i ostajte zbogom!

RJEČNIK

adonka (tal. mlet.) - dakle
akordati (tal.) - izglediti, usuglasiti
ali - ili
aman (tur.) - uzvik: milost!, pomoć!
amorižanje (mlet. *amorizar*) - ljubakanje, vođenje ljubavi
amoroz (tal. *amoroso*) - ljubavnik; usp.
namoroz

baba, babe - dojilja
babka - dem. od *baba* (v.)
bareta (tal.) - kapa
basta (tal.) - dosta
beko (tal. *becco*) - jarac (tko ide s tuđim ženama; koga vara žena)
benedet (tal.) - blagoslovljen, blažen
bjestija (tal.) - zvijer, životinja, nečovječan
boliti se - žaliti, biti žao
bratjica - braća
bre (tur.) - uzvik koji pojačava govor: čuješ? ču li?
brigata (tal.) - družina
brijeme - vrijeme
brižan, brižna - jadan, jadna (često kao uzrečica, poštapalica)

caftjeti (prez. *caftim*) - cvjetati
cijeć - zbog, radi
cknjeti - kasniti

čerebra (tal.) - mozak; *vrag ti u čerebru* - baš si glup
čert (tal. *certo*) - siguran
červeo (gen. *červela*; tal. *cervello*) - mozak
čes (gen. *česti*) - sudbina, udes
čijem - čim; dok
činiti se - praviti se, pretvarati se

činjenje - djelo, ponašanje
čovuljic - patuljak, čovuljac, "lutka ljudskog oblika, isto što "homunculus", za koga se vjerovalo da magičnom moći može oživjeti" (F. Čale)

ć' - ćeš
ćaćko - otac, tata; star čovjek

da - pored danas običnih značenja još i: a, ali, nego, već
dati - v. *davati*
davati - podavati se kome (lasc.); prepustiti se (pored običnog značenja)
delektati (lat. *delectare*) - veseliti
desperan (tal.) - očajan
dezvijati (tal. mlet.) - zavesti s pravoga puta, pokvariti
diferencija - raspra; rasprave, razlike
dinar - novac; sitan srebrni novac
dje - gdje
djeti se (prez. *djedem*) - sakriti se, nestati, otići, odalečiti se
djevojka - sluškinja
dobiti (prez. *dobudem*) - svladati, pobijediti, dobiti
dohitati - dohvatiti, dosezati
dojti - doći
dolu - dolje
domaća - žena, supruga
domaći - muž, suprug
dosle - do sada
dosvršiti - dovršiti, završiti
drugovja - drugi put
dunižati (tal. *donneggiare*) - uzdisati, ljubiti, ljubakati, voljeti
durati (tal.) - trajati
duša - čovjek; *dušom mojom* - duše mi,

tako mi duše
dvaes - dvadeset

dženeracijon (tal.) - generacija, naraštaj, rod
džoja (tal. *gioia*) - dragulj

đidija (tur. *gidi*) - rogonja; nevaljalac, nasilnik

er - jer; da, kao da, budući da
eror (tal.) - pogreška

fantazma (tal.) - sablast, utvara, strašilo
fastidijo (tal.) - nevolja, dosada, muka;
doći na fastidija - upasti u nevolje; *da-*
vati fastidija - zanovijetati, dosađivati
fermo (tal.) - nepomično
fora (tal.) - van
forca (tal.) - snaga, sila; *činiti force* - upi-
rati se, dati svu snagu
funjestra (tal. *finestra*) - prozor
furistijer (tal. *forestiero*) - došljak, stranac
fusta (mlet.) - gusarska galija

galantarija (tal.) - udvornost, uslužnost, uglađenost, ljubaznost, sposobnost u ophođenju sa ženama; ukras, ures
Gardzarija - ime jedne od kazališnih družina u Dubrovniku iz Držićeva vremena, sastavljene od mlade vlastele (mlet. *garzaria* - mjesto gdje se grebena sukno)

garofao (tal.) - karanfil
godište - godina
gori, goru - gore
grem, greš, gre... - v. *gresti*
gresti (prez. *gredem* i *grem*) - ići
grintav - gubav, krastav (i u prenesenom smislu); bijedan (kao psovka), nevaljao
grinja - moljac, grizlica, mana, slabost, grijeh
grlo - vrat
grub - ružan, zao, loš, nevaljao
gula (tal. *gola*) - grlo
guvernati (se) (tal. *governare*) - čuvati

(se), vladati (se)
gvardija (tal.) - straža

haramzada (tur. *haram-zade*) - kopile
hič (tur.) - nipošto
hoc' - hoćeš
hotimičar - tko živi s *hotimicama* (priležnicama, konkubinama), bludnik

ije - jede
impačati (tal. *impacciare*) - smetati; *im-*
pačati se - miješati se u nešto
inako - drugačije
inda - drugda
intravenjati (tal. *intravvenire*) - dogoditi se
invitati (tal. *invitare*) - pozvati
iskati (prez. *ištem*) - tražiti, pitati; *iskati od nekoga* - propitivati se, pitati za koga
istom - samo, tek
iti - ići
izdrliti - izmamiti
izeti (prez. *izmem*) - uzeti; *izeti se od* - osloboditi se od, izmaknuti
iziti (prez. *izidem*) - izaći, pojaviti se

jeda - eda, da, da li, zar
Jeđupka - Ciganka (zapravo Egipćanka, lat. *Aegyptia*, jer se vjerovalo da Cigani potiču iz Egipta)
jur - već

kako - kao; kako
kamara (tal. mlet. *camara*) - soba
kantati (tal. *cantare*) - pjevati
kao - kako, kao da
kareca (tal. *carezza*) - milovanje
kazati - pokazati
kolač - nagrada za dobru vijest
komarda (novogrč.) - dućan; mesarnica; klaonica
komponjati (lat.-tal.) - složiti; *verse*
komponjavati - pisati stihove
kondenati (tal.) - osuditi
krepadura, krepatura (tal. *crepatura*, mlet. *crepadura*) - kila

Krkar - staro ime otoka Korčule (grč. *Korkyra*, lat. *Corcyra*)
Krkranin - Korčulanin, čovjek s Krkra (v. *Krkar*)
ktjeti - htjeti
kudi - kuda

lačan - gladan
latin (tal. *latino*) - *dati latin kome* - pozvati na red, prigovoriti
librica (tal. *libbra*) - dem. od *libra*, srebrni novac
lotar - lupež, lijenčina
ludovet - ludost
lukavo - lažno

Ljubav - Amor, bog ljubavi
ljuben - ljubljen, mio
ljud - šaljivi oblik za *čovjek*

ma - ali
mâ - moja
mahača - stražnjica, zadnjica
mahničina - mahnitac
mahnit - luđak, mahnitac
majde - zaista, baš
Majka - Gospa
malo - zamalo, umalo
maljic - dem. od *malj*, bat, željezni čekić
martir (tal.) - mučenik
mednica - slatka kruška, kruška mednica
meritati (tal.) - zaslužiti
meštar - majstor, učitelj; *meštar od skule* - učitelj
minuti - umrijeti; proći, mimoići
mješte - mjesto, umjesto
mladica - mlada žena
mniti, mnjeti - misliti
montanja (tal.) - planina
morebit - možda
mučati - šutjeti
munita (tal. *moneta*) - novac

načiniti - napraviti; popraviti; prirediti
nadvor, nadvoru - vani, izvan kuće
nahoditi - nalaziti

najbrže - smjesta, odmah
najti (prez. *najdem*) - naći
namoroz (tal. mlet. *moroso*) - ljubavnik
napraviti - popraviti, dotjerati
naprijeda - unaprijed; dalje; naprijed
nauzeti se - uzeti u obilnoj mjeri
nea - neka
nebo - vok. od *nebog*, jadan, uzrečica: jadan ne bio
neć' - nećeš
neg - nego
nehote - nehotice
nemoć - bolest
nî - nije, nema
ništar - ništa, nimalo; *od ništar* - ni za što
nitkor - nitko
nožnica - korice mača
nut - nu, gle, vidi

nje - njezin (njezina, njezino)
njegda - nekoć

obaditi - optužiti, okriviti
odahnutje - olakšanje
odar - krevet, bračna postelja
odkle - otkad, otkako; odakle
odkriti - razotkriti, raskrinkati; *odkriti se* - odati se, očitovati se
odsela - odsad
odzgar, odzgor - odozgo
ogota - nevaljalica, gadura, magarica
oholas - oholost
okropiti - poškopiti
ončas - odmah
oni - onaj
ono - eno
opraviti - učiniti, obaviti
ordenati (mlet. *ordenar*, tal. *ordinare*) - urediti, narediti, načiniti
Orlando - Roland, paladin Karla Velikog, iz starofrancuskih spjevova, simbol junaštva; na dubrovačkom Stradunu nalazi se Orlandov kip kojega je u 15. stoljeću isklesao kipar Antun Dubrovčanin
oršu (tal. *orsu*) - hajde, neka, dede
ostati se - okaniti se (koga), proći se, os-

taviti na miru

otiti (prez. *otidem*) - otići

oto - eto

otole - odakle, otud; otada

ovdi - ovdje, ovamo

ovi - ovaj

ovjezim - ovima

ovo - evo

pacijencija (lat. *patientia*, tal. *pazienzia*) - strpljivost; *pacijencija!* - ništa za to! ne smeta!

panata (tal.) - juha s ukuhanim kruhom

parati (tal.) - izgledati, činiti se

parent (tal.) - rođak

parenta, parentat (tal.) - svojta, rodbina

pasati (tal.) - proći

pecat - pet stotina (*pet sat*)

pedant (lat.) - učenjak, učen čovjek

penati - penjati

perikuo (tal. *pericolo*) - opasnost

persona (lat.-tal.) - osoba

pez (tal. *peso*) - teret

pinjata (tal.) - lonac

pítati - tražiti, moliti

pjantati (tal. *piantare*) - ostaviti na cjedilu, napustiti

placa (lat.) - trg, ulica

počitati - častiti, počastiti

podesta, podestat (tal.) - načelnik, općinski starješina, knez

pokli - pošto, nakon što, jer, budući da, dok, kad

pokriti - zatajiti, sakriti, prikriti (pored običnog značenja)

pomenacati (tal. *minacciare*, mlet. *menazar*) - zaprijetiti, priprijetiti

pomiliti (koga) - smilovati se (kome)

portamenat (tal.) - držanje, ponašanje

potrijeba - nevolja; molba; posao (pored drugih značenja)

poznati - spoznati, uvidjeti

pratikati (tal. *praticare*) - družiti se, imati posla s kim; posjećivati koga; imati ljubavne odnose s kim

praviti - govoriti, pripovijedati

prid - pred

pridati, pridavati - predati, predavati;

pridati se - predati se

pridobiti (prez. *pridobudem*) - nadvladati, svladati, pobijediti

primoći (prez. *primožem*) - nadvladati, nadjačati, skloniti (v. *primagati*)

priskrinuti - pritisnuti

profetesa (tal.) - proročica

proštenje - oprost; *pitati proštenje* - moliti za oprostjenje, ispričati se

provati (tal.) - iskušati, pretrpjeti, osjetiti

provi - prijašnji, prethodni; *kako prvom* - čim, kad

Pulja - Apulija, Puglia, pokrajina u južnoj Italiji

purgati (lat.-tal.) - čistiti

purgatorijo (lat.-tal.) - čistilište

razgubati - učiniti gubavim

razlog - razbor, razumnost; račun, obračun; *imati razlog* - imati pravo

red - nalog, zapovijed, odluka

remedijo (tal.) - lijek

renjati (tal. *regnare*) - vladati

reprensijon (st. tal.) - ukor

ribalad (gen. *ribaoda*, tal. *ribaldo*) - lupež, lopov

ribaoda - lupežica (v. *ribalad*)

rijeti (prez. *rečem*) - reći

riti (prez. *rečem*) - reći

romazin (lat.) - kračun, brava, katanac

ručak - doručak

rugo - rug, ruglo

ruinati (lat.-tal.) - upropastiti

salacati se (tal. *sollazzare*) - šaliti se

scijeniti - cijeniti, poštovati; smatrati, držati

sekret (tal.) - tajna

sekreto (tal.) - tajno, potajno

sibilija (lat.-tal.) - proročica; *Sibilija* - Ciganka

sikofanta (tal. *sicofante*) - prokletnik, klevetnik

sila - silovanje; *činiti silu* - silovati

siti (prez. *sidem*) - sići

sjeta - nesretnik

sjetan - tužan, nesretan, jadan, bijedan
skala (tal.) - stepenice, stubište
sklopiti - sastaviti, složiti, združiti;
sklopiti se - spetljati se s osobom drugog
 spola
skubsti (prez. *skubem*) - čupati; *skubsti*
se - čupati kose, očajavati, jadikovati
skula (lat.-tal.) - škola
skurtati (mlet. *scurtar*) - skratiti
sloboditi - oslobađati, izbavljati, rješava-
 ti, spasiti
smanje - drugačije; *ne može mi se sma-
 nje* - ne mogu drugačije, nemam izbora
smeća - smutnja, nered; svađa; nesreća
so - s, sa
solac (tal. *sollazzo*, provans. *solatz*) - za-
 bava, naslada, užitak; u trubadurskoj
 lirici: ugodna razonoda
soldin (tal. *soldino*) - sitni mjedeni novac
speranca (tal.) - nada
spovidjeti (prez. *spovijem*) - pripovjedi-
 ti, opisati
starež - podrugljivo za staru osobu
starežina - isto što i *starež* (v.)
stati - boraviti, prebivati, stanovati, biti-
stati se - sastati se
staviti - dati se na što, uznastojati oko
 čega; *staviti na perikulo* - izložiti opas-
 nosti
stomak (gen. *stômka*) - želudac
svrh (čega) - o (čemu)
svrha - kraj, konac

škud - zlatni novac, 36 dubrovačkih di-
 nara
štogodi, štogodir - nešto, štogod
štopela (tal. *staffella*) - vrsta cipele

tanac - ples, igra
tardati (tal.) - kasniti
tegnuti - taknuti, dirnuti; *tegnuti ruku* -
 stisnuti ruku pozdravljajući se
ter, tere - a, pak
tî - taj
tijem - tim
tizijeh - tih
tizijem - tim

tlapiti - buncati, trabunjati; lagati, laska-
 ti
tot - neka; tada, onda; dakle, jamačno
traditur (tal.) - izdajica
tratati (tal.) - postupati, častiti; smatrati;
 pregovarati o čemu
travaljati (tal. *travagliare*) - mučiti
trijeba - potreba, nužda; *trijeba je* - pot-
 rebno je
tuga - nevolja (pored običnog značenja)

udirati - navaljivati; tući
uhititi - uhvatiti
ukazati - pokazati, otkriti
ukradom - kradomice, potajno
uljesti - ući; upustiti se u što
uvrći (prez. *uvržem*) - uvući, ući, uljesti
uvrgnuti - v. *uvrći*
uzeti - naplatiti; opčarati (pored običnog
 značenja); *uzeti dobra brjemenena* - dobro
 se provesti

valahe (arap.) - bogme, tako mi
valent (tal.) - valjan, sposoban
valentižija (tal.) - junaštvo, valjanost
valjati (tal. *valere*) - vrijediti
vas - sav
vazdašnji - neprestan, svagdašnji
vazeti (prez. *vazmem*) - uzeti
ve - rječica s najrazličitijim značenjima:
 li, ded, daj, baš
već, veće - više
velji - veliki
veras (gen. *versa*, tal.) - stih; *verse kom-
 ponjavati* - pisati stihove
viditi (prez. *vim*) - znati
viđu - vidim
vil - vila
vîm - znam (v. *viditi*)
virtuoz (lat.-tal.) - obdaren vrlinom, kre-
 postan; snalažljiv, sposoban; *mladica*
virtuozna - kreposna djevojka, djevojka
 puna vrlina
vladika - vlastelinka, plemkinja
vota (tal.) - put, krat; *jednu votu* - jedan
 put
vratiti se - doći k sebi, osvijestiti se

vertjeti se - kretati se, motati se (oko koga ili čega)

zabiti (prez. *zabudem*) - zaboraviti
začinati, začinjati - zapjevati
zagledati - opaziti, pogledati
zla žena - kurva, prostitutka

zločes (gen. *zločesta*) - jadan, nesretan; slab, loš

ži - živ; *ži mi* - živio mi, živjela mi
žigant (mlet. *zigante*, tal. *gigante*) - gorostas, orijaš
Žudelj - Židov